

„Priekš” atmešanas parauglapa

„Priekš” ir krievu valodas prievārda „для” tiešs tulkojums, kas latviešu valodā ir lieks.

Diemžēl šis vārds tiek nepareizi lietots, lai veidotu no krievu valodas aizgūtas izteiksmes formas datīvā, kaut gan latviešu valodā locījumi tiek veidoti ar vārdu galotnēm, ne prievārdiem. (Tikai instrumentālim ir prievārds „ar”.)

Valsts Valodas Aģentūra saka:

„Bieži sarunvalodā, arī rakstos prievārdu „priekš” aplam lieto nolūka nozīmē. Piemēram, *Dāvana priekš drauga*, pareizi *Dāvana draugam*. „Priekš” lietojums „dēļ” nozīmē ir novecojis, un labā literārā valodā to aizstāj ar deklinējamo vārdu datīvu. (Guļevska, D., Miķelsone, A., Porīte, T. *Pareizrakstības un pareizrunas rokasgrāmata*. R: 2002., 182.lpp.)”

„Bet kādēļ man tam būtu jāērūp?” kāds varētu jautāt.

Pirmais iemesls, protams, ir kvalitatīvas latviešu valodas lietošana un saglabāšana.

Otrais iemesls ir īsāki teikumi, ieguvums, kas Twitter 140 zīmēs ļaus pateikt vairāk.

Ja vēlaties attīrīt savu valodu no „priekš” lietošanas, šeit tam atradīsiet noteikumus un paraugus.

Te gan jāmin, ka, gluži kā visiem labiem noteikumiem, arī „priekš” nepareizībai ir izņēmums.

Konstrukcijas ar „priekš” ir pareizas, ja tajās šis vārds lietots kā vārda „pirms” sinonīms. Tiesa, tās ir arhaiskas.

Piemērs no latviešu tautas pasakas Eža Kažociņš:

Ezītis parāda valdniekam ceļu, nosaka, kurā dienā būšot uz kāzām braukt, un tad steidzas, ko tik vien māķ, pie cūkām atpakaļ. Trīs dienas priekš kāzām ezītis pārdzen cūku pulku tēva sētā. Tēvs saņem rokas: visas kūtenes, visi aizgaldi, visi pasekšņi, visas malu maliņas pilnas, griezies, kur gribi — visur rukšķ.

1. Konstrukcijas ar „priekš” veidojas galvenokārt ar ģenitīvu, retāk ar datīvu. Pareizi ir atņemt „priekš” un lietot tikai vārdu datīvā:

[„Priekš” + ģenitīvs -> datīvs]

priekš manis -> man
priekš darba -> darbam
priekš citiem -> citiem*

Piemērs: Man priekš darba vēl jāsatavo kaudze dokumentu! (50 zīmes)
Man darbam vēl jāsatavo kaudze dokumentu! (43 zīmes)

*Ievērojiet, ka šai gadījumā „priekš” ir pilnīgi lieks, taču, neskatoties uz to, tiek plaši lietots.

2. Konstrukcijas ar „priekš”, kas ir tieši izteiciena „(He) для меня” tulkojumi:

Piemērs: Ja izpletnis neatveras ar pirmo reizi, izpletnlēkšana nav priekš jums. (70 zīmes)
Ja izpletnis neatveras ar pirmo reizi, izpletnlēkšana nav domāta jums. (70 zīmes)

Vārdu „domāts” var arī nelietot, bet rakstos tā klātbūtne uzlabo saprotamību.

3. Konstrukcijas ar „priekš”, kas atdarina krievu valodā bieži lietotu izteicienu formas I:

Piemērs: Manam blogam jau 5000 apmeklējumu, diezgan kruti priekš manis! (62 zīmes)
Mans necilais blogs apmeklēts jau 5000 reizi, diezgan kruti! (60 zīmes)

Orģināla „kruti priekš manis” ir divējāda nozīme – „ieguvums/sasniegums tieši man” un „ieguvums/sasniegums ņemot vērā, ka sasniezējs esmu *necilais* es”. Lai komunicētu abas šīs domas latviski, der mainīt visu teikuma uzbūvi un ievietot pieticīgu īpašības vārdu teikuma sākumā.

4. Konstrukcijas ar „priekš”, kas atdarina krievu valodā bieži lietotu izteicienu formas II:

„Для первого раза – хорошо.”

Mēģinājums izteikt kaut kā pieņemamo kvalitāti, īpaši norādot, ka šis kaut kas tiek darīts pirmo reizi, to dara nekompetenti cilvēki utt.

Piemērs: Priekš pirmās reizes labi! (27 zīmes)

Laba pirmā reize! (18 zīmes)

Priekš Latvijas hokeja – neslikti! (35 zīmes)

Latvieši neslikti spēlē hokeju! (32 zīmes)

Piedāvāju atbrīvoties no šādiem izteicieniem pilnībā un aizstāt tos ar „saki kas ir un kā ir” pieeju, latviešu valodai konstrukcijas, kas kalpo tikai nicīgiem norādījumiem nav vajadzīgas 😊